

Tekst orzeczenia pochodzi z bazy Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych dostępnej pod adresem <http://orzeczenia.ms.gov.pl>

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 11 lipca 2013 r.

III AUa 388/13

Tytuł: Składniki decyzji organu rentowego.

Każda decyzja organu rentowego powinna zawierać poza rozstrzygnięciem, między innymi wskazanie faktów uznanych przez organ rentowy za udowodnione, dowodów na których się oparł, przyczyn z powodu których odmówił innym dowodom wiary i mocy dowodowej, bowiem uzasadnienie stanowi jeden z warunków skutecznej kontroli przez sąd. W każdym zatem przypadku powinno ono zawierać ocenę stanu faktycznego, związek pomiędzy tą oceną a treścią rozstrzygnięcia, które to winno stanowić podstawę ustalonego w postępowaniu poprzedzającym wydanie decyzji stanu faktycznego i jego prawnej oceny.

LEX nr 1356686

1356686

Dz.U.2013.1442: art. 123

Dz.U.2013.267: art. 107

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia SA Roman Skrzypek.

Sędziowie SA: Janina Czyż (spr.), Marta Pańczyk-Kujawska.

Sentencja

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2013 r. na rozprawie sprawy z wniosku J. R. z udziałem zainteresowanej (...) Spółka z o.o. w O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o podleganie ubezpieczeniom społecznym na skutek apelacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 stycznia 2013 r. sygn. akt IV U 456/12; uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 27 lutego 2012 r. i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania bezpośrednio temu organowi rentowemu.

Uzasadnienie faktyczne

Decyzją z dnia 27 lutego 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że J. R. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w okresie od 1 maja 2006 r. do 31 marca 2009 r. jako osoba wykonująca pracę nakładcy u płatnika składek (...) sp. z o.o. w O.

W podstawie prawnej decyzji Zakład powołał art. 83 ust. 1 i 2, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 2 oraz art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie

ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.) w związku z art. 58 § 2 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podał, że J. R. zawarł w dniu 1 maja 2006 r. umowę o pracę nakładczą z (...) sp. z o.o. w O., na podstawie której miał świadczyć na rzecz spółki usługi polegające na dystrybucji materiałów reklamowych dostarczonych przez spółkę.

W okresie objętym decyzją wnioskodawca nigdy nie wykazał minimalnej ilości pracy i uzyskał najwyższe wynagrodzenie w kwocie 72 zł występujące jednorazowo.

W pozostałych miesiącach wynagrodzenie wynosiło 36 lub 38 zł.

W tym stanie rzeczy Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał, że umowa o pracę nakładczą zawarta przez wnioskodawcę nie spełnia warunków określonych w § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r. Nr 3, poz. 19 z późn. zm.), a więc nie wywiera skutków w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W odwołaniu od decyzji pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił, że zaskarżona decyzja została wydana z rażącym naruszeniem prawa, gdyż zakład ubezpieczeń społecznych bezpodstawnie uznał nieważność umowy o pracę nakładczą.

Podniósł również, że wnioskodawca wykonywał, przez cały okres trwania umowy, miesięcznie całość zleconych kompletów, ale zainteresowany nie wypłacał mu regularnie wynagrodzenia.

Natomiast jeżeli zainteresowany nie przekazał pełnej ilości kompletów, to nie było to zawinione przez wnioskodawcę, a o wykonywanej przez wnioskodawcę pracy nakładczej świadczą miesięczne raporty przekazywane nakładcy. Nadto podniósł, że wnioskodawca był związany z zainteresowanym umową o pracę nakładczą tylko do dnia 31 listopada 2008 r., gdyż od 1 grudnia 2008 r. zawarł umowę o pracę z innym podmiotem i podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu tej umowy.

Pełnomocnik wnioskodawcy wnosił w odwołaniu o przesłuchanie świadka M. Z., przesłuchanie wnioskodawcy, oraz przeprowadzenie dowodu z raportów miesięcznych z wykonywanych czynności zalegających u zainteresowanego (...) sp. z o.o. oraz zmianę zaskarżonej decyzji przez stwierdzenie, że w okresie od 1 maja 2006 r. do 31 marca 2009 r. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jako osoba wykonująca pracę nakładczą na rzecz zainteresowanego (...).

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie wyrokiem z dnia 21 stycznia 2013 r. oddalił odwołanie.

Rozpoznając odwołanie Sąd ustalił, że wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą, a w dniu 1 maja 2006 r. zawarł umowę o pracę nakładczą z (...) sp. z o.o. w O.

Umowa przewidywała wynagrodzenie w kwocie 3 zł za skompletowanie i wysłanie jednej przesyłki reklamowej oraz minimalną miesięczną ilość pracy w rozmiarze 160 pakietów reklamowych.

Sąd ustalił na podstawie wyjaśnienia wnioskodawcy z dnia 3 lutego 2012 r. zawartego w aktach ZUS, że wnioskodawca zawarł umowę o pracę nakładczą w celu uzyskania dodatkowego źródła dochodu, gdyż dochody z prowadzenia własnej działalności gospodarczej były coraz mniejsze.

Dalej Sąd ustalił, że w wyniku pracy nakładczej wnioskodawca w miesiącu lipcu 2006 r. osiągnął najwyższe wynagrodzenie w kwocie 72 zł, w okresie do maja 2008 r. jego wynagrodzenie wynosiło 36 zł miesięcznie, a od czerwca 2008 r. - 38 zł miesięcznie.

W maju i czerwcu 2006 r., w kwietniu 2007 r., w maju 2008 r. oraz styczniu, lutym, marcu i kwietniu 2009 r.

wnioskodawca nie wykonywał pracy nakładczej, gdyż nakładca deklarował w zakładzie ubezpieczeń społecznych zerową wysokość zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

W ocenie Sądu powyższy sposób wykonania umowy o pracę nakładczą wykazuje, że strony zawarły ją z zamiarem niedotrzymania istotnego elementu tej umowy jakim jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a zatem ich oświadczenia woli dotknięte są pozornością. Pod pozorem umowy o pracę nakładczą strony zawarły umowę o świadczenie usług co wynika ze sposobu realizacji zawartej umowy, a zatem pozorna umowa o pracę nakładczą nie może stanowić tytułu do objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym.

W podstawie prawnej rozstrzygnięcia Sąd wskazał też przepis art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 stycznia 2013 r. zaskarżył apelacją pełnomocnik wnioskodawcy w całości i wniósł o:

1) zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 stycznia 2013 r. poprzez uwzględnienie odwołania wnioskodawcy i uznanie, że w okresie objętym odwołaniem, to jest od 1 maja 2006 r. - do 31 marca 2009 r., podlegał on obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym: emerytalnemu, rentowemu - w związku z wykonywaniem pracy nakładczej, ewentualnie o:

- uchylenie wyroku Sądu I instancji oraz poprzedzającej go decyzji ZUS i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu,

2) zasądzenie od pozwanego ZUS Oddziału w O. na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Wyrokowi Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 stycznia 2013 r. zarzucił:

I. Naruszenie przepisów prawa materialnego w tym:

- sprzeczność w oznaczeniu podstawy materialnej rozstrzygnięcia, naruszenia art. 83 § 1 k.c. poprzez przyjęcie z jednej strony przez Sąd, że umowa jest nieważna z uwagi na zaistnienie cech pozorności, a z drugiej strony uznanie, że umowa była wykonywana przez strony, dodatkowo sprzeczność podstawy prawnej przyjętej przez Sąd z podstawą prawną rozstrzygnięcia zaskarżonej decyzji wydanej przez ZUS, a przyjęcie w ślad za organem, podstaw ustaleń faktycznych i oceny sposobu postępowania wnioskodawcy.

- przyjęcie, z jednej strony, że w ślad za orzeczeniem Sądu Najwyższego, że § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą z dnia 31 grudnia 1975 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 3, poz. 19) w zw. z art. 77⁽⁴⁾ k.p. (zwanym dalej jako "Rozporządzenie"), w zw. z art. 25 ustawy z dnia 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu, należy rozumieć jako konieczność zapewnienia wykonawcy otrzymania przynajmniej połowy minimalnego wynagrodzenia, zamiast zastosowania w tym przypadku pojęcia najniższego wynagrodzenia, które zgodnie z tym przepisem, od dnia 10 października 2002 r. wynosi niezmiennie 760 zł, a to wobec niezastosowania brzmienia przepisu art. 25 do przedmiotowej sprawy, natomiast z wywodów Sądu wynika, że powinna być kwota 50% najniższego wynagrodzenia

II. Naruszenie przepisów postępowania w tym:

- nieuzasadnione oddalenie wszystkich wniosków dowodowych wnioskodawcy i w rezultacie niezbadanie istoty sprawy, arbitralne i dowolne podejście do badania zagadnienia świadczenia pracy przez wnioskodawcę,

- 233 k.p.c. błąd w ustaleniach faktycznych i przyjęcie jako okoliczności bezspornej, że wnioskodawca wciąż prowadzi działalność gospodarczą,

- uniemożliwienie wnioskodawcy obrony swoich praw przed sądem,

- brak odniesienia się sądu do okoliczności zaistnienia od dnia 1 grudnia 2008 r. zatrudnienia wnioskodawcy i podlegania przez niego z tego tytułu ubezpieczeniem społecznym jako pracownik a dokonanie negatywnej oceny jego zachowania jako niewykonywającego pracy w roku 2008 oraz w roku 2009 r.,

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak zaprezentowania własnego uzasadnienia Sądu uznania za prawidłowe stanowiska organu prezentowanego w decyzji, co do zaistnienia przyczyn nieważności umowy o pracę nakładczą, w tym wskazania przez organ przyczyny nieważności - art. 58 § 2 k.c
- bierność organu rentowego w przedstawianiu i uzasadnieniu swoich twierdzeń w trakcie postępowania, oraz w uzasadnieniu decyzji, i nie wyciągnięcie w stosunku do niego negatywnych konsekwencji procesowych, a dokonanie całkowitej odmowy wszelkim twierdzeniom wnioskodawcy, bez poparcia takiego stanowiska właściwymi dowodami.
- sprzeczność w wywodach sądu a jego uzasadnieniem polegająca na tym, że sąd z jednej strony uznał stanowisko ZUS ujawnione w uzasadnieniu decyzji za prawidłowe, a jednocześnie wywodzi błędnie, że umowa między wnioskodawcą a zainteresowanym była zawarta dla pozorów, i że wnioskodawca celowo jej nie realizował, co pozostaje sprzeczne z twierdzeniami samego pozwanego i z ustaleniami Sądu stwierdzającego następnie, że wnioskodawca wykonywał umowę ale nie w pełnym zakresie.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik wnioskodawcy podniósł, że Sąd nie przeprowadził rzetelnie i z poszanowaniem praw procesowych wnioskodawcy postępowania dowodowego. Nie uwzględnił zasadnego wniosku dowodowego wnioskodawcy, nie przesłuchał świadka M. Z. Nie zwrócił się także do zainteresowanego o przedłożenie raportów wnioskodawcy z wykonania przez niego pracy.

Pozwany natomiast nie przedstawił dowodów na zamiar wnioskodawcy zawarcia umowy o pracę nakładczą, która jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, a mimo tego Sąd nie przyjął twierdzeń wnioskodawcy co do faktu wywiązywania się z umowy o pracę nakładczą mimo, że na dowód powyższego wnosił o przeprowadzenie dowodów.

Apelujący podniósł też, że zainteresowany uchylał się aby wypłacić wnioskodawcy pieniądze oraz, że w dacie rozwiązania umowy o pracę nakładczą były jednak okresy, w których realizował on swoje obowiązki w tym zakresie.

Uzasadnienie prawne

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest uzasadniona i skutkować musi uchYLENIEM zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do rozpoznania bezpośrednio temu organowi rentowemu.

I tak na wstępie stwierdzić należy, iż każda decyzja wydana przez organ rentowy od której przysługuje odwołanie do sądu musi poddawać się kontroli, stąd ustawodawca określił jakim wymogom musi ona sprostać, aby umożliwić właściwą i skuteczną jej kontrolę.

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie zawiera samodzielnej regulacji w tym zakresie, niemniej przez zapis art. 123 tej ustawy należy odnieść się w tej materii do art. 107 k.p.a.

Z przepisów tych wynika, że każda decyzja powinna zawierać poza rozstrzygnięciem, między innymi wskazanie faktów uznanych przez organ rentowy za udowodnione, dowodów na których się oparł, przyczyn z powodu których odmówił innym dowodom wiary i mocy dowodowej, bowiem uzasadnienie stanowi jeden z warunków skutecznej kontroli przez Sąd.

W każdym zatem przypadku powinno ono zawierać ocenę stanu faktycznego, związek pomiędzy tą oceną a treścią rozstrzygnięcia, które to winno stanowić podstawę ustalonego w postępowaniu poprzedzającym wydanie decyzji stanu faktycznego i jego prawnej oceny.

Odnosząc powyższe uwagi do decyzji wydanej przez Zakład w niniejszej sprawie stwierdzić wypadnie, że treść zawartego w niej rozstrzygnięcia nie znajduje poparcia w jej uzasadnieniu.

Organ rentowy w uzasadnieniu wydanej decyzji nie odnosi się do wyjaśnień J. R. złożonych w toku postępowania poprzedzającego jej wydanie, z których wynika, że wykonywał on wynikającą z umowy pracę.

Z wyjaśnień tych wynika, że nie tylko wykonywał 160 pakietów ale, że po jakimś czasie zwiększono mu również ilość pakietów z tym, że nie otrzymywał należnego wynagrodzenia w całości.

Prezentuje on jedynie swoje stanowisko o nieważności zawartej między wnioskodawcą a zainteresowanym umowy o pracę nakładczą nie wskazując jednoznacznie tej nieważności.

Jako podstawę prawną nieważności wskazuje sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.p.c.).

Przepis art. 58 § 2 k.c. formułuje nieważność czynności prawnej w razie jej sprzeczności z konkretnymi zasadami współżycia społecznego, a takich organ rentowy nie wskazuje.

Podkreślić też należy, że nieważność umowy z powodu sprzeczności z zasadami współżycia społecznego odnosić się musi tylko do okoliczności istniejących w chwili jej zawarcia, a zatem wpływających na jej pierwotną nieważność. Nie obejmuje to okoliczności zaistniałych już po zawarciu umowy, które mogą mieć wpływ jedynie na jej wykonanie lub skuteczność. Ustalenie woli (celu, zamiaru) stron umowy w momencie jej zawierania stanowi element stanu faktycznego sprawy.

Z kolei w odpowiedzi na odwołanie wskazuje na jej pozorność.

Aby ocenić nieważność zawartej umowy w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. czy też 83 § 1 k.c. należy najpierw prawidłowo ustalić stan faktyczny sprawy, czego nie uczynił zarówno organ rentowy jak również Sąd I instancji, który nie przeprowadził żadnego postępowania dowodowego na okoliczność zawarcia i sposobu realizacji zawartej umowy mimo, że były w tym zakresie wnioskowane dowody w tym również z zeznań świadka M. Z. - przedstawiciela zainteresowanego.

Odnosząc się do wyników postępowania wyjaśniającego przyjdzie stwierdzić, że w sprawie ograniczyło się ono tylko do wyjaśnień złożonych na piśmie przez wnioskodawcę, który twierdził, że wykonywał pracę zgodnie z umową, a nawet w większym rozmiarze, a pracodawca nie wypłacił mu całego należnego wynagrodzenia.

Na tę istotną w sprawie okoliczność nie został przesłuchany przedstawiciel pracodawcy i nie zeznawał w sprawie wnioskodawca.

Nie przeprowadzono w sprawie dowodu z raportów miesięcznych z wykonanych czynności zalegających u zainteresowanego.

Organ rentowy ani w toku postępowania poprzedzającego wydanie zaskarżonej decyzji, ani w toku postępowania sądowego, nie przeprowadził żadnych czynności w celu ustalenia, iż odwołujący w rzeczywistości nie wykonywał pracy w wysokości określonej w zawartej umowie o pracę nakładczą, nie odnosząc się w tym zakresie do jego wyjaśnienia.

Tymczasem w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych organ rentowy ma pozycję strony, powinien więc przejawiać aktywność dowodową, a w przeciwnym razie ponosi skutki swej bierności (por. wyrok SN z 30 marca 2000 r. sygn. akt II UKN 444/99 OSN 2001/17/543).

W ocenie Sądu Apelacyjnego wskazane powyżej uchybienia decyzji uniemożliwiają kontrolę jej zgodności z prawem i stanem faktycznym, wobec czego rozstrzygnięcie wydane przez Sąd I instancji należy uznać za przedwczesne.

Wobec powyższego tut. Sąd uchylił zaskarżoną decyzję i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, który winien przeprowadzić postępowanie dowodowe w celu wskazania nieważności zawartej pomiędzy stronami umowy o pracę nakładczą.

W sprawie brak jest dowodów, że praca nie była wykonywana w sposób wskazany w umowie.

Po uzupełnieniu postępowania organ rentowy winien rozważyć czy istnieją przesłanki do uznania zawartej między wnioskodawcą a zainteresowanym umowy o pracę nakładczą za nieważną i na jakiej podstawie, a co za tym idzie wyłączenia J. R. z ubezpieczeń społecznych i następnie ewentualnie wydać decyzję w tym zakresie.

Z przyczyn wskazanych powyżej orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 477^{14a} k.p.c.